

A Karaŋ Kǎasa

Lisons le kaansa!
Syllabaire en langue kaansa

SIL-Burkina Faso
Projet Kaansa

L'orthographe kaansa employé dans ce livre est la version courante établie en 2016. Aucune orthographe n'est parfaite ni absolue. Donc nous invitons tous ceux qui s'intéressent à la langue kaansa à nous aider en nous envoyant leurs suggestions d'amélioration.

L'enseignement de ce livre est basé sur la méthode fonctionnelle appliquée au Burkina Faso par l'Institut National d'Alphabétisation (INA)

Troisième Edition
Première Impression
Premier trimestre 2017

Tous les dessins sont de l'équipe Kaan-Alpha, sauf les suivants:
Pages 6, 8: François Veyrié, GRAAP, Bobo-Dioulasso
Pages 24, 76: Mbanji Bawé Ernest
Page 54: Adapté de Là où il n'y a pas de docteur, par David Werner.
Dakar: ENDA.
Pages 34, 64, 74: Clip Art Cameroon
Le dessin sur la couverture et les pages 60, 68, 72 sont de la SIL
Internationale

Tous les dessins sont utilisés avec permission.

© Tous Droits Réservés

SIL-Burkina Faso
01 BP 1784
Ouagadougou 01
Burkina Faso

REMERCIEMENTS

Nous tenons beaucoup à remercier tous ceux qui ont aidé à élaborer ce syllabaire.

Nous remercions tout d'abord l'Institut National d'Alphabétisation (INA) et la Direction Provinciale de l'Education Nationale et de l'Alphabétisation (DPENA) de la province du Poni, pour leur collaboration.

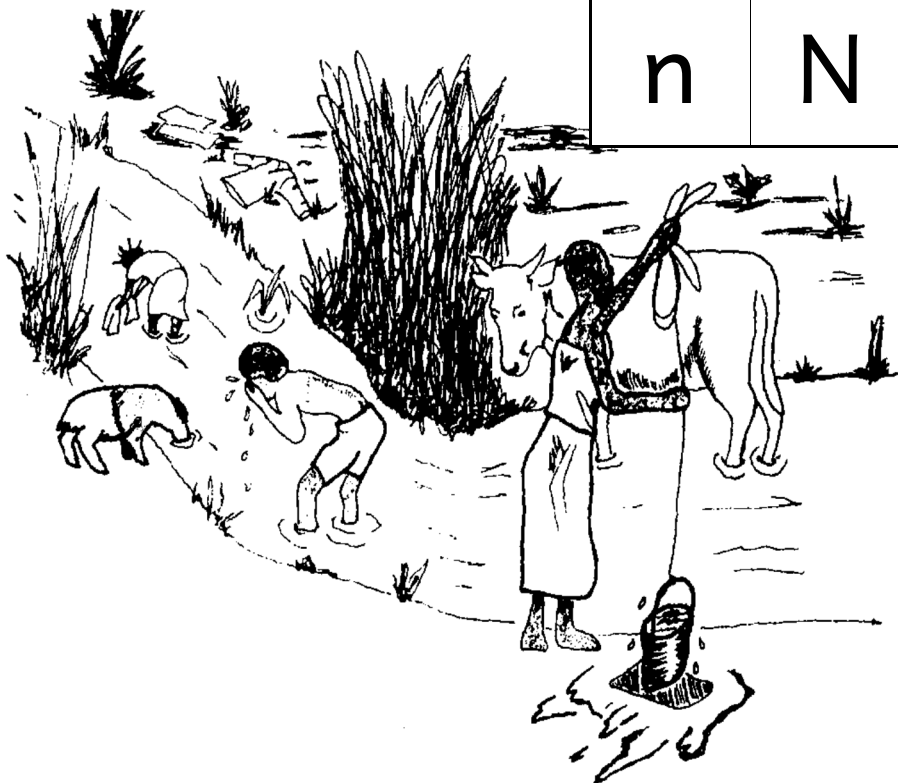
Nous sommes aussi très reconnaissants à Sa Majesté le Kaan Iya pour son soutien fondamental, passionné et inébranlable pour tous les efforts menés en faveur de promouvoir la langue kaansa, ainsi qu'au peuple kaan pour son accueil et sa coopération dans la recherche linguistique qui a précédé la publication de cet ouvrage et qui se poursuit.

Enfin, nous remercions vivement M. FARMA Sibiri Raphael, M. FARMA Dabira Jérôme et tous ceux qui se sont donnés vivement pour enseigner les autres comment lire et écrire la langue kaansa.

Equipe de la SIL pour la langue kaansa:
FARMA Yao Jacques, FARMA Nadomé Jacob,
FARMA Sibiri Raphaël
Stuart Showalter, PhD Catherine J. Showalter, MA
Gloria A. Scott

I Dúgú mamamma

a	A
n	N

Dágáa wá yɔ'mɪna hāana'ma boso.

yɔ'mɪna

na

a

n

a na á ná aa naa áa náa

a an á án a nan á nán

na naa an nan ná náa án nán

á
ná

áa
náa

na
Nanna

á ná Nanna

á náa

Nannáa náa

Á náa ná Nannáa náa.

a

c c l l

a a

n

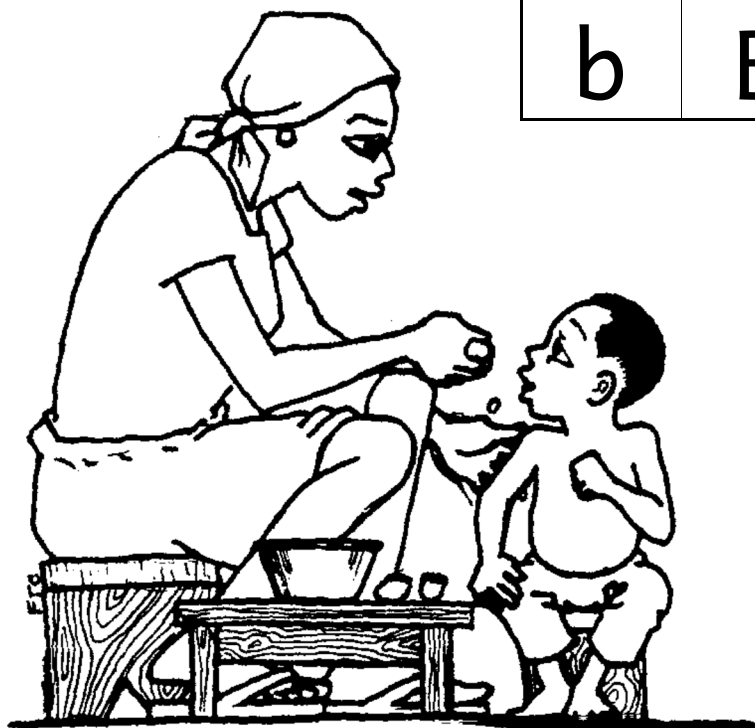
l l r r

n n

na na

2 Πάα ίνω mamamma

ι	ι
b	B

Νά α hã bikerεεbi súmphĩnii, si γεεma pí
haabίη khã'.

bikerεεbi

bi

ι

b

ɪ bu í bí ɪ nu í ní

u bu íu bú u nu íu níu

bu bí nu ní bu bú nu níu

bu ba bí bá ban bu baa báa

nu na ní ná nan nu naa náa

ba báa bâa bãa a áa âa ħa

ná
bíná
Abíná

nu
nannu
nuunanu

ɪ
nu
bannu

á
bá
Babá

Babá ná ĩnnăa bannu bâa?

Babá ná ĩnnăa bannu.

Abíná ná Nannáa nannu bâa?

Abíná ná Nannáa nannu.

Nuna í nu ná.

Abíná nuunanu.

ɪ ɪ ɪ
l nu nu

ɪ ɪ ɔ ɔ b b
b bu ba

3 Páa ísãa' mamamma

u

U

Furephĩniñêe bú dágíyo'muná.

bú

ú

u

u bu ú bú u nu ú nú
 uu buu úu búu uu nuu úu núu
 bu bú nu nú buu búu nuu núu
 bu bi ba buu bi baa
 nu ni na nuu ni naa

ú
 bú

na
 naanna

ba
 náaba

bâa
 Babâa

Babáa bannɪ.
 Babâa bú nɪná.

U bú nɪná.

Naanna u bannɪ.

Babâa bú ná ú náaba.

Naanna u bannɪ bí.

Naanna u bannɪ nɪná.

U u u
 bu buu nu nuu

4 Πάα ίγύ' mamamma

h

H

Κάαhαpι wά bέε' βεε dé pι bu kωrωmbι pί nιnά.

hαpι

hα

h

a ha u hu ɪ hi ãa hãa uu huv
 ha hu hi hã hãa huv hi hí
 ha hã na ba hãa naa bãa
 hu hũ nu bu huv nuu buu
 hi hĩ ni bi hi nuu bu

ni
hãani

na
hãna
náhãna

nuu
hãanu

Babá wá náaba.
 Abíná wá náa.
 Nanna wá nuuna.

Abínáa hãani Babá náhãna.

Naanna u hãanu náhãna.

Babáa hãani Abíná náa.

Abíná wá náana huv.

h l l ɾ ɾ h h
 ha hu hi
 huv hãani

Mí siira hauma yǝkhǎnɯba'ru ú khǎmardǝgírǎ.

ba'ru

ba'

a' na' a' ba' ɿ' nɿ' ĩ' hĩ' u' hu'
na' ba' ha' nɿ' bɿ' hɿ' hĩ' hu'
na' ná' nɿ' nı́'
ba' bá' bɿ' bı́'
ha' há' hɿ' hí' hĩ' hı́' hu'

nna
 ba'nna

nna
 hĩ'nna
 nuhĩ'nna

nɿ
 na'nɿ
 hãana'nɿ

nna
 hu'nna

Naanna Nanna bannɿ ye hãa Abínáa náa.
 Abínáa náana huɿ ye u ba bai.

Ú ba'nna u nannɿ ye náa nana.

Ú hanná nannɿ ba'nna.

Ú hu'nna u bannɿ naanna.

Nannáa nuhĩ'nna u hãana'nɿ.

!

' '

na' ba'nna

6 Πάλη μά'νίκπο mamamma

a ɿ u

n b h '

Thorimmo

a á na ná ba bá nan ban

na' ba'

aa áa naa náa baa báa bâa haa háa

ãa hãa

ɿ í nɿ ní bɿ bí hɿ hí nɿn bɿn

nɿ' bɿ'

u íu nu níu bu bíu hu híu

u ú nu nú bu bú hu hú

hu'

uu úu nuu núu buu búu huu

a A á Á ɿ ɿ í í u U ú Ú

na Na ba Babi Bi hu Hu ba Ba

a	babá, hanná, bannı,	ı	bı
	nana	u	nuna, nunannı,
aa	naanna		nũhĩ'na
á	babá, nuna	ı	ınnăa, bı
áa	nána	h	hannı
ãa	hăa, hăana'ni		náhăanna
u	bu, hu'na	'	ba'na, hu'na,
uu	nuu, huu		nũhĩ'na
ú	bú		

Á ná ınnăa bannı.

Abına ná hanná hăana'ni náhăanna.

Abınáa náana huu.

Babáa nunannı ı nuna.

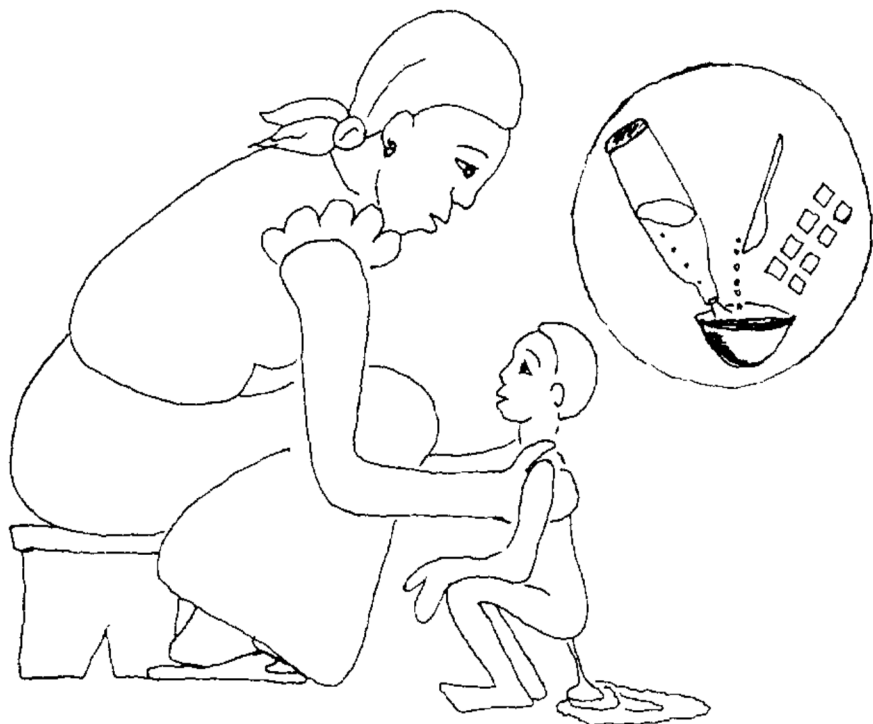
Naanna Nanna hăanı hannı náa.

Nanna wá nuna u nannı.

A	B	H
U	N	ı

7 Pǎaŋi má'ńjɔ mamamma

i	I
---	---

Yɔ'mi ná síkirín ná sóbge wónní tǎ́fín bibon sí
kpǎlɛ wera.

bibon
bi
i

i bi í bí i hi í hí i ni í ní i hin ĩ ĩn
 ii bii íi búi ii hii íi húi ii nii íi núi
 bi bí hi hí ni ní hin
 bii búi hii húi nii núi
 bi bu bu ba bii bin
 hi hu hu ha hii hin hĩn
 ni nu nu na nii nin

na
Ĩnna

ní
biní
Abiní

nu
hĩ'nu
nuhĩ'nu

Ĩní bannu ú nuuá. Nannáa nannu ú nuuá.
 Ĩnna bamma ú níuá. Nannana namma ú nuuá.

Abinna bamma ú nuuá. Abiní hāanu ú bii
 síkirín ná sóbgo. Ú hanná hāanu nuhĩ'nu ná
 náhānna.

i i
 i bii Abiní

8 Pǎaŋɿ má'nísāa' mamamma

r	R
---	---

A tǎfín̄ ha'dóoríbura.
dóoríbura
bura
ra

a ara l lrl u uru i iri
 ara lrl lr uru ur úra úrá
 ara na ba ha háa
 lrl nl bl hl
 uru nu bu hu
 iri ni bi hi

na
 náana
 núnáana

ra'
 huura'

ra
 bura
 huubura

U bú wa. U baa naanni wã.
 Ná u baa wa, á hãa-u ú wa. Nannana nani wã.

Babáa hãani ú hanni núná. Úra ú hanna huura'.
 Naanna Babá banni ú. Nannáa hãanuu ú. Núní
 huubura nuu.

Babá wá núnáana bamma nuúná. Úra Babá wá bii
 banni.

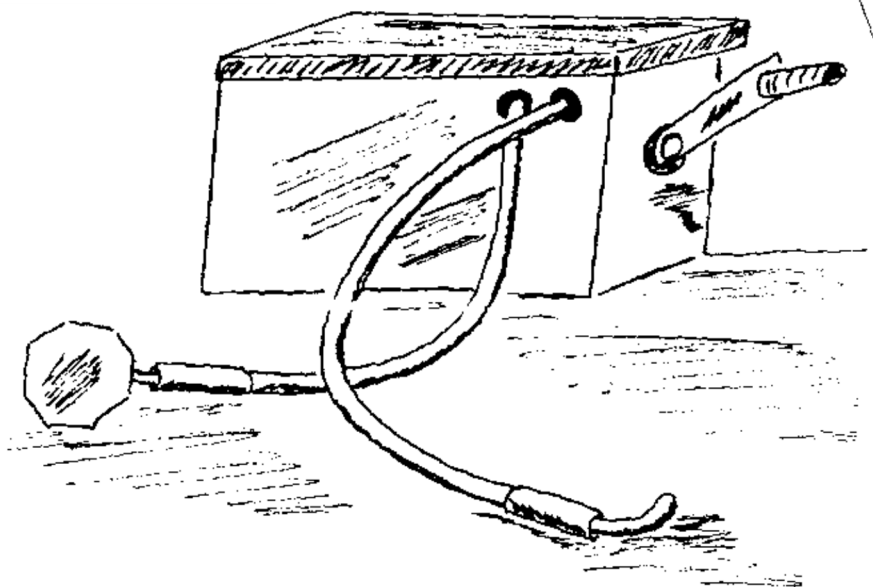
Abínáa hãani Nanna náhãнна. Abiníi náana
 bamma nuúná ye naanni u baa nuúná wã.

r l l r r
 biira úra

9 Páaṅi kpɔ́ɔŋkɔŋ mamamma

m

M

Námí wá nummɪna tarɪ ú yámmɪ mānsínná.

mānsínná

ma

m

ε με ι μι υ μυ ι μι ί μί α μα
 με μι μυ μύ μύμ μι μα μάα
 μι τι ρι hi bi ni
 μυ τυ ρυ hu bu nu

ma
bamma

na
mína
námína

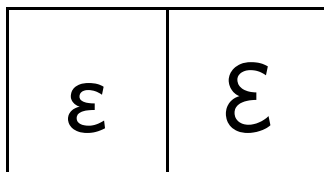
ni
na'ni
ni'na'ni

ma
numma

Abínáa ni'na'ni náma. Babáa hãana'ni náa.
 Abínáa ni'na'ni námína. Babáa hãana'ni náana.

Naanni Abínáana ye bamma Babá wá núná.
 Abínáa ni'na'ni námí ye Babára baa wa.
 Abínáa wá biirá banni ba níní námína.
 Námína numma.

m m
 námí numma

A kǎnna' á dɔɔtórseɣɪra.

seɣɪra

se

ε

ε ερε ε ηε ε θε ε νε

εε ερεε εε ηεε εε θεε έε βέε

hε hi hυ hl ha hεε

bε bi bυ bι ba bεε

με μι μυ μλ μα μεε

με
σύστημα

Ná Abinna baa wa, Babára hãa-u náa wã.
Babáa hãanu Abini náa. Naanna u hãanu ú.

Īnii Abinna bée h́íní ye ḿine ú wa. Ḿinne u
banni ba h́āa ú hanni mé'ni ye ḿíní bi're. Ú
ḿinna nuuma ye núume ú wa.

Abinna bée hāma ú biiri núníchari ú huura'.
Núní huubura u hāa-u. Ú hanná nu'na'ni biira.

Σ

ε	ε
βέε	μέ'νι biibera

11 Páṣṣi kpoo ná tíkpo mamamma

t

T

Mbanji Bawe Ernest

Ná táwóonse kóri mu, kheε thaginun bosombii
ná dóonun bosombiye.

táwóonse

tá

t

ε τε ι τι υ τυ ι τι α τα

τε τέ τεε τι τυ τι τα τά τaa

τε ρε हे be ne tẽ

ti ri hi bi ni tĩ

ta ra ha ba na tã

baa
tabaa

ta
ránta
baránta

té
benté

tí
mátí
tamátí

ma
tǔmma

Babá hã-uma ú biiri náa.
Ĩni tarɩ-uma Abinna.
Abini má'née-uma naanna.

Babáa beε tabaa wa. Tabaará nuu ú wa. Baránta ná bentêε nuu ú. Ú hanna beεma tamátí ná tǔmma. Naannɩ ú hãa ú hannɩ baránta ná benté ná tamátí ná tǔmma.

İnná híníɩnɩ Babárɩ t̃ baa núume. Míni bl're u bannɩ tẽ. ĩni hã-uma ú biiri baránta mé'ni ye u hãa-u núumɩ wã.

t

t

tabaa

tǔmma

12 Πάτη κρῶ νά ίηῶ mamamma

a l u i ε

n b h ' r m t

Thoorimmo

ε re ré he hé be bé ne né me mé te té

εε reε réε beε béε

i ri rí hi hí bi bí ni ní mi mí ti tí

υ ru hu bu nu mu tu

ι hi hí hĩ hǐ hu h́u hũ hǔ bi bí ni ní

a ba bá bã baa báa ra na ta

an ban nan nán in hin un hun hín

ri me' béε

o ro Ro ε Ε he He be Be

i I ni Ni i Ĩ

i biiri, Īnni

í tamátí

ε núume, mǐnne

m bamma, mǐlne, hǎma

r háari, úra, biira

t baránta, tabaa

Babá wá bii Abinna baa wa.

Babáa hǎanu ú biiri baránta.

Babárá hǎana'ni ú biira.

Babá wá biirá bannu.

Babára baa naannu wǎ. Úrá hǎanu Īnni tamátí ná barántara. Īnna hǎma ú bibi baránta.

Abini úra bée bamma naannu núume ĩ ba hǎ bí ú hanna. Háari ná mǐlne ú wa, ú hǎ ú biiri tabaa wa. Īni ná Abinna nuu.

M

m M

Mǐnne

H

h H

Háari

T

t T

Tabaará

13 Pǎǎɲɪ kpɔɔ ná ɪsǎa' mamamma

e

E

Sũmũmú'mú'dégira tǎfĩmma pónsũmbura.

dégira

dé

é

e te e re e he e be e ne
 te re he be bee ne
 te tɛ ti tʊ tɪ ta
 re rɛ ri rʊ rɪ ra ra'
 me mɛ mi mʊ mɪ ma
 be bɛ bi bʊ bɪ ba be' ba'

re ri're beri're	e ne benne	be bibe núńbibe
------------------------	------------------	-----------------------

Bákanna bamma núńbibe.
 Núńbibi ná náa v bannɪ.

Abinna tuma núńbí wá be'. Abini wá núńbíra ba
 bai. Úrá hínínni Īnni í be' ú núńbíra. Īnna ma
 núńbibe. Abini úra ma núńbibe tɛ.

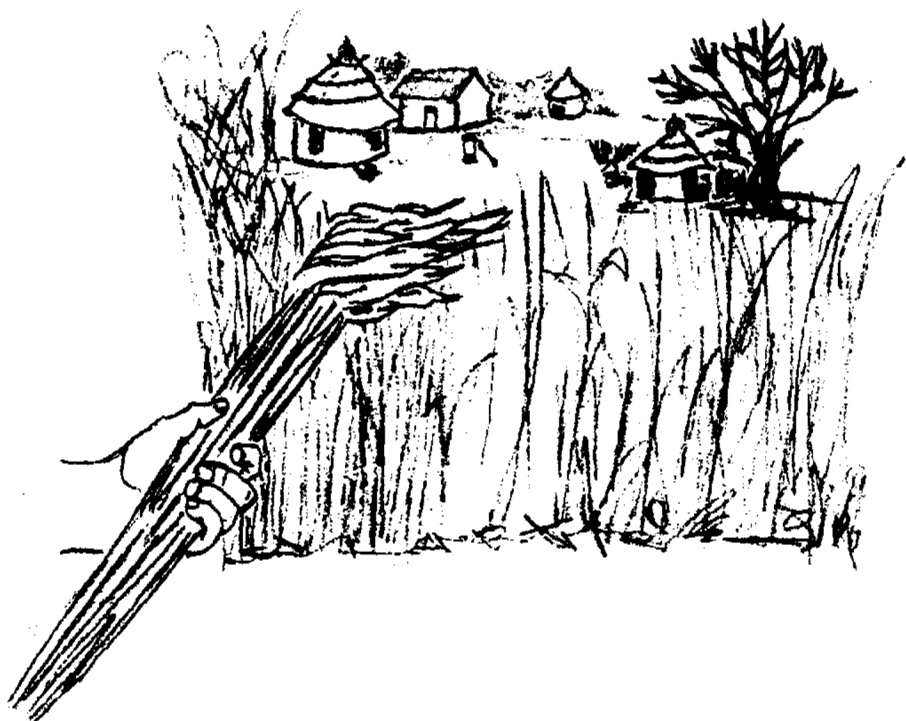
Abinna ma beri're. Naanna a ba ná hãa-v benne.
 Ná a hãa-v beennɛ, ú hã a núńíharɪ ná núńbibe.
 Abinna bɛɛ hãma ú bibiri baránta ná benté.

e e
 e núńbibe be'

14 Pǎǎri kpɔɔ ná ɛ́nɛ́' mamamma

k

K

Nathokira bamma gbennigeenó ná fǎnɛngɛ
wá hasɛ'mɛ.

nathokira

kira

ki

k

e ke a ka ε κε i ki υ ku ι κι
ke κε ki ku κεε kā kí
κι ka kā kā' kā'
ke me te re he be ne té

ru
karu
Bákaru

ma
kemma

ná
kéenná
nuikéenná

ma
κεεμα
kāκεεμα

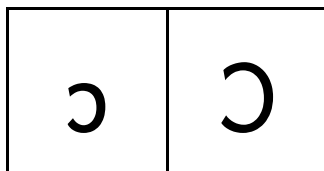
Īni ná Babára bamma.
Pi bamma.
Īni ná Babára ma núníβε.
Pi núníbura ba bai.

Bákaru ná ú bibira ba kā'ma baránta. Pi be'ma tẽ
núníbibe. Bákaru ná ú bibira kemma pí núníbibira. Pí
núníbibira bamma nuikéenná. Pí núníbura ba bai.

Bákaru wá hanna kā' tamátí ĭ taru Īnna. Pírâa
kāκεε ĭ taru á bée' me'. Ná pi ba baa pi ba kāκεεμα
tẽ.

k l l < k K
kemma kāκεε

15 Πάρι κρῶ ná ímúwǎa' mamamma

A tᵛᵛ magǎṇṇeeha'ɿ wíríkhayɿ wá the'.

tᵛᵛ

ᵛᵛ

ɔ kɔ ɔ mɔ ɔ tɔ ɔ rɔ ɔ nɔ
 kɔ mɔ tɔ tɔɔ rɔ hɔ bɔ nɔ nɔ
 kɔ ke kɛ ki ku kl kí
 mɔ me mɛ mi mu ml mí
 tɔ te tɛ ti tu tl té

raa
 kɪraa
 ʒkɪraa

nɔ
 mɪnɔ
 kāmɪnɔ

rɔ
 tɔɔrɔ

ma
 tɔɔma

Abinna bamma núnáaɔ.
 Núnáana nuu Abinnɔ í tarɪ náana.

Abínáa ná ʒkɪraara bée kā'ma tamátí. Pɪ ba
 tɪma tamátíri í ba kāmɪnɔ. Abínáanâa ba kí
 tɔɔrɔ. Pɪ ba tɔɔma térée tẽ. ʒkɪraa ná Abínáana
 ba kākɛɛma naanna.

Tamátíra nuu Abínáaɔ í tarɪ téréeɛra. Téréeɛrá nuu
 Abínáa wá biino wā.

ɔ ɔ
 tɔɔrɔ kāmɪnɔ

16 Pǎǎri kpɔɔ ná má'níkpo mamamma

kh	Kh
----	----

A kí kɔrsɪŋ á bibiri hã pí kí kennɛɛ khĩnná wã.

khĩnná

khĩn

kh

ɔ khɔ a kha ɪ khɪ υ khυ ε khe

ĩ khĩ ã khũ kheε khã khɯ khυυ

ka kha ki khɪ ku khυ kɔ khɔ ke khe

ná
khĩnná

ɾɪ
khυυɾɪ

ra
bira
biibira

ma
neεma
kennεma

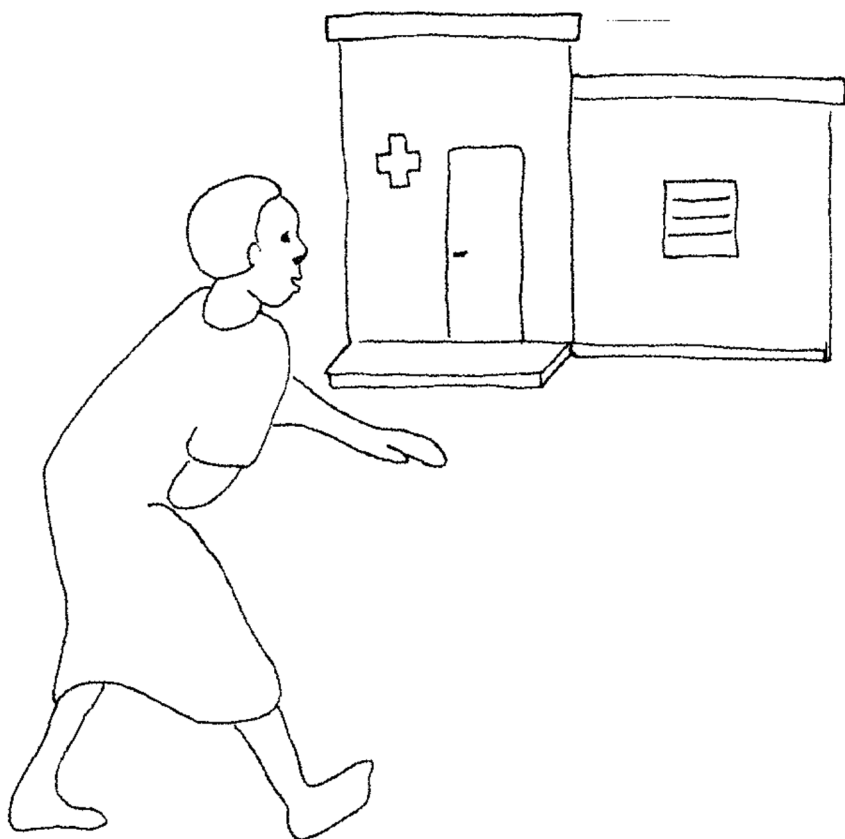
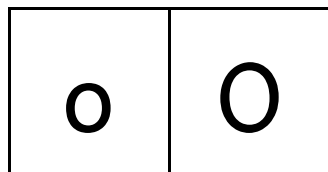
Abinĩ khυυɾɪ náa.
Abinna khuma náa.

Biibira kennεma khĩnná, Abinná ba kheε
bɪ. Abini wá bibirá khυυɾɪ núnnáana. Naanná υ
ba ná tãa-buma khĩnná.

Ná a kennεε khĩnná, tɪ kɪraa wa. A kí
kennεε nuná, hã á kennεε khĩnná wã. Hã
biibirá kí kennεε khĩnná wã.

kh	kh	kh
	khĩnná	khυυɾɪ

17 Páaŋi kɔɔ ná má'níŋɔ mamamma

Ná bose kóri mu, yoo dootórnyɔ.

bose

bo

o

o ho o mo o ho o bo o no
 ro ho bo no kho roo moo
 ro rε ri rυ rι ra
 ho hε hi hυ hι ha
 bo bε bi bυ bι ba
 kho khε khi khυ khι kha

ma
bo'ma

roo
keroo

ma
rimma
horimma

moo
hormoo

ra
kira
hokira

Abini wá máhanna ye bo'ma. Abinná baa ba keroo.
 Úrâa bo' tē. Naanni υ hūnι wā. U horimma, ye ná υ
 hormoo hokira bamma. Ú hanná hãa-υ bɔmbɔ́mbire.
 Tι ba nuυ Abinno.

Téebée khυurι núníharι naanna. Hã-uma ú bibi ná ú
 hannι tamátí ná núníbibe. Naanná υ ba khuma boro.

O o
 boro hormoo

a ɭ υ i ε e ɔ o
n b h ' r t m k kh

Thorimmo

e	be	ne	he	re	te	me	ke	khe
ee	bee	ree	kee	khee	beenni			
ɔ	no	bo	ho	ro	to	mo	ko	khɔ
o	no	ho	ro	to	mo	ko	kh	boro
k	ke	kɔ	ko	ka	kɭ	ku	ki	
kh	kha'	khoo	khaa	kheε	khɯ			

máa-tırma	má'-ırma
máa-tırma	má'-ırma

Ǿkırara tuma benni wá má'. Naanni má'-ırma beenni nuna. Ú bibira ba kí ken-nima náabune. Ǿkırara wá khöo Bákanna.

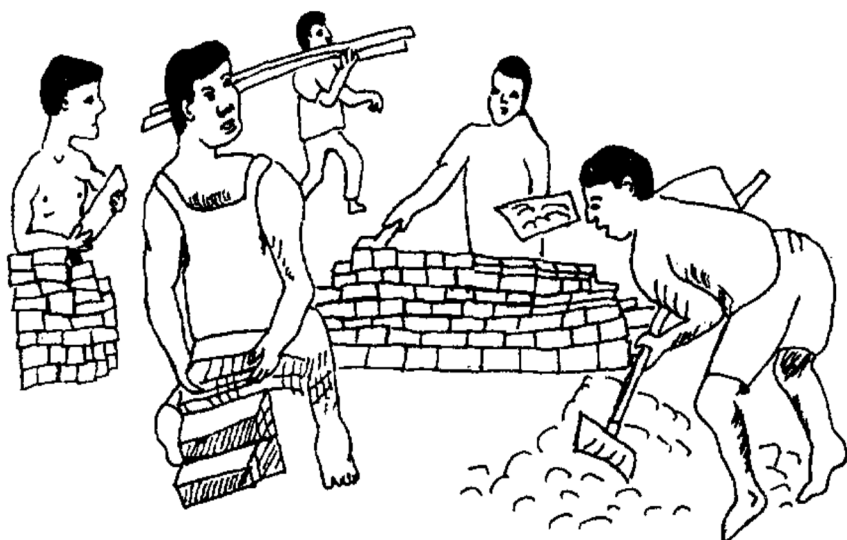
Bákarı úra horimma. U bo'ma. Naanni khıınná Bákarı kheerı tó benni ĩ ba hãa tí ú bibira. Ná u ba kãmınaa tamátırı, tíra u ba khe kí tɔɔɔɔ. Bákarı wá tamátı wá khanni máa-tırma nukéenná.

Bákanna ba hãma Ĭnni tamátı ú kã'. U ba tɔɔma téréε tē.

e E	<u>Eri</u>	
ɔ Ɔ	<u>Ǿkırara</u>	
k K	Kεεbá	Kérmasa

y

Y

A yáa déegée ǎ kɪnna' á nuna.

yáa

ya

y

ɔ yɔ e ye o yo ε ye a ya

yó yɔ' yee yóo yé yéε yêε yaa yáa

yi yí yɛ yí

yɔ kɔ mɔ tɔ hɔ

ye ke me te he

yo ko mo to ho

mɔ
yɔ'mɔ

yóo
rí'yóo
tɔ'rí'yóo

ba
yeeba

Babára ma benne. Ú hanna ba khe-ɾuma í tɔɔ' tamátí.
Abinna ma náabe. Ú bibira ba kí kem-bima.

Babá wá nuuna tɔ'rí'yóo wa. Abini ya-uma khũĩ ĩ
yóo Babá wá nuuná. U ná beema náabi ĩ ba hã ú bibira.
Babá wá náabi kóm-burma. Abini wá bibira huuma.
Abini wá harɪ ná ú bi títáa'írâa ba kí hã náabi yɔ'mɔ.
U ba húu kem-bima.

Abini ná Babára nuuma. Abini wá harɪ ná Babá wá
hanna nuuma tẽ. Abini wá hanná hãa Babá wá hannu
tamátí ná benté ná yeeba.

y \ \ j j y y
yɔ'mɔ yeeba

20 Pǎḡḡ digbée mamamma

u	U
---	---

Táhukhu pǐḡḡira hasi'ma fǎḡḡga.

táhu

hu

u

u mu ú mú u tu u bú u ru u hu
 mu mú tu ru hu huu bu nu
 mu me mo mε mu mi ma
 tu te to tε tv ti ta
 bu be bo bε bv bi ba
 ru re ro rε rv ri ra
 khu khe kho khε khv khι kha

na
 hunna
 táhunna

ma
 huma

mo
 nímo
 múnímo

Τέεβέ ná ú bibi wá táhunna βέε huma. Πι ba
 βεεma táhu bonni í kã'. Τέεβέ ná ú bibira
 τεεma pí táhunni náabινε. Πι βέε hύv τεε-ruma.
 Πί táhunna ma múnímo. Τί ba bú hu wa. Τέεβέ
 ná ú bibirá maná' khu táhuri wa.

Πί táhunni máa-turma nukéenná. Τέεβέ ná ú
 bibira huv. Πι ba má'νέεma tẽ.

u
 U táhukhu huma

21 Páṣṣi digbée ná tíkpo mamamma

w

W

Ná a wírí' koonanno khubi wá bée', a nímma
bo kóngónso.

wírí'

wl

w

ɔ wɔ wó í wí u wu e we o wo ε we
wɔ wu we wo we wi wu wɪ wí wá wóo
wɔ yɔ kɔ mɔ tɔ pɔ
wu yu ku mu tu pu
we ye ke me te pe
wo yo ko mo to po

ma
rí'ma
wírí'ma

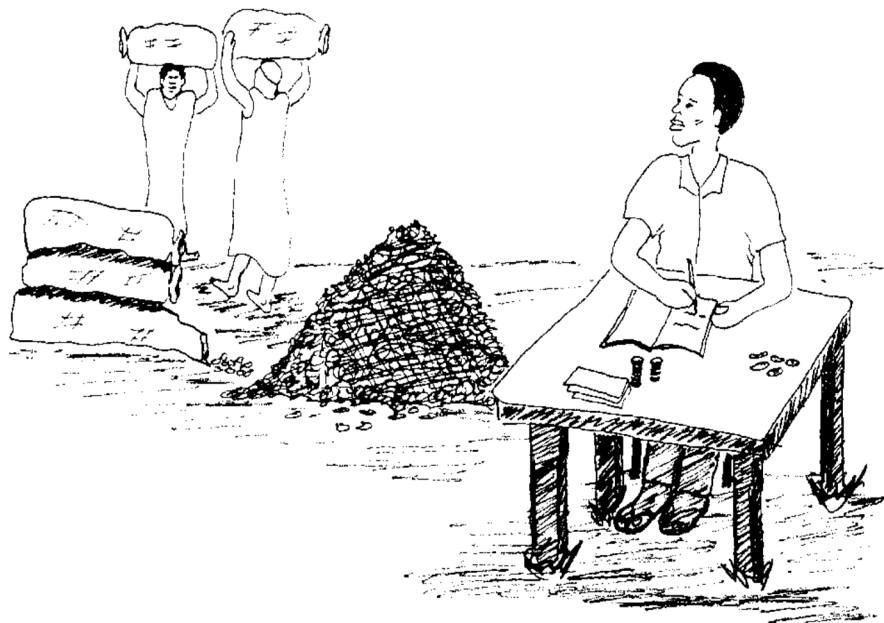
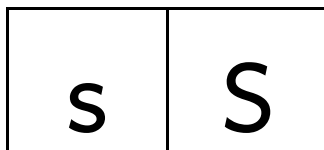
ní
wónníní

wã
túwã

Biibira wónníní bo'ma. Ì ye á kí wírí'
 koonanno khubi wá bée'. Ná a wírí' ú, a yé'ma
 á bo' túwã. Ìni ná ú khĩnũná wírí'ri naanna.
 Háari bo'ribi tẽ mákím-biri ná pi wírí'ma
 koonanno. Ná a wêe wírí' khubi wá bée' ya, a
 wónníní bo'ma. Ì ye á kí wírí' khu wóo khu
 koonanno werá.

W w
wónníní wírí'

22 $\text{P\ddot{a}q\eta}$ digbée ná $\text{í}\eta\text{o}$ mamamma

A $\text{s\ddot{u}\eta}$ sébéegí í $\text{d\ddot{o}\eta g\eta}$.

$\text{s\ddot{u}\eta}$

su

sii se' sa sl sé sũ sũm

su sũm su se se' so soo

sε sé sεε' si sii so sɔɔ sl

se ke me te re he

so ko mo to ro ho

ra
siira

ma
se'ma

sa
basa
wĩlbasa

ra
sɪra
wásɪra

Sébéekhāmarsũmɪsɪra

sébéetɔɔɪ

Bákarɪ wá siira se'ma ú bibi wá wĩlbasa. Kháte ná kíríu ná pɪ ba kókímma pĩ sébéekhāmarsũmɪsɪra. Pɪ ba khuma táhu í máani pĩ sébéekhāmarsɪrá wera. Pĩ sébéekhāmarsɪra ba tarɪ sóɔra.

Bákarɪ siira ba domma sébéetɔɔɪ wá tɔɔ. Abinîi ba hãa-u sébéetɔɔ kɪnna. Ú sébéetɔɔnna sama tákɪrsa.

Bákarɪ siira sεε'ma nɪná kha' pɪ hukεε sébéesũmɪsɪrá. Ú ná ú khĩnɪná banni naanna.

S

S

wĩlbasa siira

d

D

Ná a yee dugusi, a buma núumi ná kǎakoonḡ.

dugusi

dugu

du

d

ú dú u du e de o do a da á dá ε δε
 dɔ du dú' de dé do don dom
 dɔ kɔ mɔ tɔ rɔ hɔ bɔ
 du ku mu tu ru hu bu su
 de ke me te re he be se
 do ko mo to ro ho bo so

ki
 dúki
 nandúki
 koonandúki

ni
 donni

ru
 dɛɛru

rá
 kírá
 dákírá
 nandákírá

Koonandúki wá s̄mɪsɪɾa huuma. Mu beɛma núumu ná t̄m̄mi ná nambénni yé wónnɪ dú' koonanna.

Nanna wá máharé donni núuma. Ú koonandákírá banni núumu wá dommine. Koonandúke u dɛɛru ye dori bi. U khuma táɔɔ'ru ɪ́ dú' koonanna. ʒɔkɪɾa wá máharêe ba hãa-u t̄m̄mi ná nambénne. Nanna wá máhanna wórɪ koonandúko. Ú koonanna ú siira wírɪ' khu wóo khiya. Koonanna u tɪsɪ' táasɪɾa.

d	c c d
	dɛɛru dú' dori

a l u i ε e ɔ o u
n b h ' r m t k k h y w s d

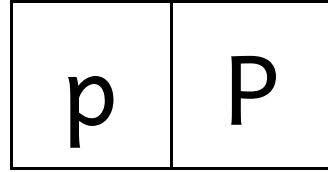
Thorimmo

y yaa yǎa yε yé yatɪ yé'ma
u bú hu táhunna huma múnímo
w wónní wírí' wêε wóo wórí
s sũṇ siira sébéεtɔɔɾɪ tákɪrsa
d dú' koonandúke donni dori

Bákarı wá nuuna tó'ríyóó wa. U ba domma sébéetóóri ĭ ná sũnnεε. Bákarı wá sébéekhanná yókhānuiba'rêε bú. Bákanna tu se'ma wĩlbasa. Ú wĩlbasıra kırma tákırsa. Úrâa hukεε sébéesũmısırá. Bákarı ná ú bibi yóo-bima khāmargırá khũı. Ú táhunna ma múnımo.

Bákarı ná Ğókıra wá biira wórma ha'sũmııı werá. Khıııı wá bée' úrâa khırııı ya. Ná u wóróó yaa ĭ wúıı sóo, u du'ma yó'mo. Yó'mé maná' dá' pí dukırá wa. Bákarı wá bi títáa'ıra wêε wırı'ı koonanno tówã. Ğókıraara beema tómmıı ná nambénni ĭ dú' koonanĭ. Naannı bii ná ú khĩnuuná tııı'rı suuyırı ye ú tũmá u yãa tııı' táasıra. Ğókıraa wá máhanna máama koonandúke. Ú koonanna biira tııı' táasıra.

y	Y	Y	
		Yó'mé	Yε
d	D	D	
		Dıı	Dimásıı
s	S	S	
		Sébéetóóri	Suuyırı

Ná pǎ'ne boso', tírêe haabíŋ pǎaŋa.

pǎaŋa

pǎ

pa

o po ó pó επε i pi u pu ι πι a pa á pá so
 πε pi pu पू पि pa pá pã pã sã
 pé ré hé bé né sé
 pi ri hi bi ni si
 pu ru hu bu nu su pu pún
 pa ra ha ba na sa

ma
 sūma
 pónsūma

tí
 pātí

nna
 pǎ'nna

ma
 pǎama

Bákarı wá pǎ'nna píuma yêe ban.
 Bákarı wá pǎ'nnı pí-tırma.
 Bákarı wá pǎ'nnı pí-tıyaama.

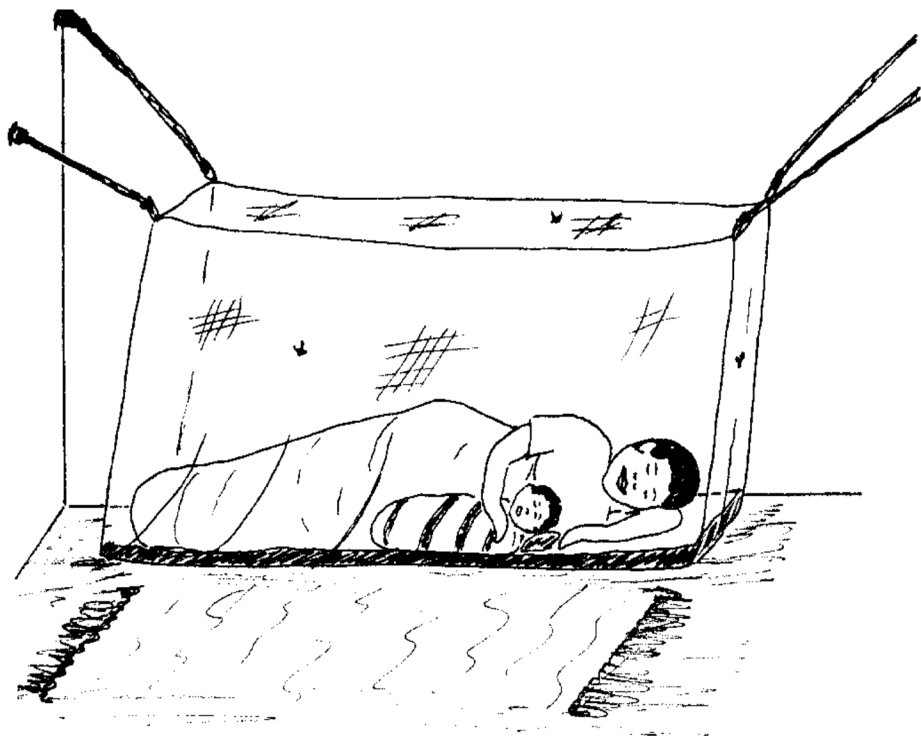
Bákanna ma pónsūma. ɔ khu ú yóo nâa khu táɓɓı
 wí'ne tí khuwoo. Bákarı wá máhanna wórma
 koonandúko. Ú baa nınná pí tısrıa rı koonanno ye kheε
 yóo ú dɔɔtórɔɔ ná keroo ye pí dori táası wá sóo í ba kí
 tısrı' pǎ'nna. Pǎ'nnı pí-tıyaama tírá bannı táası wá
 dommine. U ye bée sūmma ú sébéekhı pātí u
 sūnnεena kó'nnı wera. Bákarı wá pǎ'nnı pí-tıyaama ye ú
 siirá tısrıa rı koonanno tákırsa. Werá Bákarı wá pǎ'nna
 pǎama.

p ɔ ɔ p p
 pí pǎ'nnı pātí

26 Pǎḡḡ digbée ná má'níkpo mamamma

ḡ

ḡ

Ná a hũḡ sǎḡḡée bu, wĩḡbé wónnĩ hã a bosì wa.

hũḡ

ũḡ

ḡ

ɲ ũɲ aɲ oɲ eɲ heɲ ɛɲ ʉɲ uɲ
 huɲ huɲ heɲ huɲ haɲ hiɲ hũɲ
 nuɲ kuɲ huɲ suɲ buɲ muɲ
 naɲ kaɲ haɲ saɲ baɲ maɲ
 nuɲ kuɲ huɲ suɲ buɲ muɲ

naaɲ
kónaaɲ

ná
dinná
yábdinná

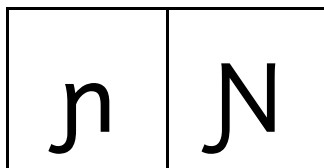
ni
hĩini

Abinná hũɲ sǎɲjée bu wa. Babára heɲ thǎansɪ wa.
 Naannɪ Abinna hũɲɪ wǎ. Fɛɛburɪ Babára heri thǎansɪ wa.

Naannɪ wǎɪɪbɪ hĩi-biyaama Abini wá dukiri mɛ'.
 Abinna bée domma sǎɲjée. Naannɪ ʉ wórɔ́ɔ hũɲɪ
 wǎ, dé ya-ɔyaama yêe keɲ pǎtɪ ʉ duki hĩini wǎɪɪbɪ
 wera. ʉ mása Téebé úra bée domma wǎɪɪbosonso.
 Wǎɪɪbé ba wónnɪ yee pí kaa hũɲ tǔwǎ. Abinna
 sɛɛ'ma ʉ kǎmburɪ kha' pɪ yee ɪbé donɲ sǎɲjéeɪɪ ná
 wǎɪɪbosonsi ɪ nínɲ wǎɪɪɪra. Pɪ ba domma wǎɪɪbosonsi
 yábdinná. Kónaaɲ yábdinná Abini ná ʉ kǎmbura ba
 ná domma wǎɪɪbosonsi ná sǎɲjéeɪɪ.

ɲ n n ɲ ɲ
 donɲ khũɲ

27 Πάτη digbée ná má'níη mamamma

Α ηίη κόηηιηι γέ τῶμά α τῶεε.

ηίη

ηι

i ni u nu a na i ni u nu
 ni ní m na ni nu nu
 ni nu ni na nu
 yi yu yi ya yu

na
 nina
 kónnina

no
 sínó

ma
 nímma

náa <u>bínó</u>	náa <u>úkpo</u>
du <u>sínó</u>	du <u>kíkpo</u>
khaa <u>ínó</u>	khaa <u>tíkpo</u>

Á nuhapira hemma dısi wá bée' kónjo. Ǿkuraara dé hemma tákırı í tarı pó hapira. Du sínó sí tannı mé'ni werı, ú kónji sa-ıma tákırısa. Ye kónaarı ná u ba hemma í tarı só dııra. U dé nímma ú kóntóonni yé tũmá u tóo ri.

Tóorá u dé tóoma suuyi ná benté ná míníja. Ǿkuraara ná ú biharıtırâa dée dé ú kónsũmıı wá bée' me', tũmá ú wórı sı ya. Kóntãmanna u dé wórı hemme. Kónji yaara'-ıruu du sínó sí tannı mé'ni wera.

n j j n n n n
 n áa sínó

kp	Kp
----	----

Mákín-tiri ná kpereera yé', ye á tǔmá a
kpeeyi ú táasa.

kperee

kpe

kp

e kpe ɔ kpɔ a kpa ε kpe o kpo ɪ kpɪ
kpa a kpe kpɔ kpã kpá kpeε kpee

be
kperbe

bi
kpɔbi
sɔkpɔbi

kpã
kpãnaa
tí kpãnaa bu

gá
kpágá
dákpágá

Babá yóo-uri-níma khāmargírá.
Tɔɔ-uri-búma benté.
U ba kã'-púma tamátí.

Bákanna kpaama kperbe. U tu kpaama tẽ wí'ĩ ná sɔkpɔbi ná seri'ye. Nínáa Babá donni ú sɔkpɔra. Naanni ínna yóo-uri-níma ã ná dori kpere. Tí kpãnaa bu Abínáana ná dori ɔɔ ní tẽ.
Bákarɪ wá nuuna t́'ríyɔɔ kɔɔɔnɔ wã. Kɔɔɔɔ b́jɔɔ Babá wá nuná.
Ínna tɔɔ-urma dákpágá ná míníu ná tamátí. Ná u kha' u kpeε míníuɪ, u khuríu tɪsɪ'ma kpereeri sóo. Múnnáa ínna ná nuhapɪra dé. Kpere mákín-uri ná u yé' ye á tũmá a khu ú táasa. Múnnáa a wónnɪ níj bosiri á nuná.

kp k p kp kp
kpeeyi kpaama

29 Páan digbée ná kpɔ́ɔkhon
mamamma

th	Th
----	----

A hukεε thāanhen girá hã á yεε thāansirá khon
na.

thāanhenge

thāan

th

th

a tha e the i thi ɪ thu o tho u thu

ɔ tho ʊ thu ɛ the

thā thāa thī thīŋ thī thū thon then thon

ta tha to tho tu thu ti thi

ri
siri
thāansiri

ya'
thiya'

ma
uma
thon-uma

Babára hemma thāansi tákírsa. Ʋ hemma ọ thāansiri khūi. Kó'nni Babá thon-uma nípi pí heri ọ thāansiri tūmá úkporá yé wónnị heŋ si ya. Babára wónnị thiya' Yékírí pébu, pātí ʊ henni thāansiri kón weri, múnnáa si bannu ba saa tákírsa. Ná mu jáa ọ thāan kíkpori ki namma ɔo nuŋ tíkpo. Ọ thāansira sama tákírsa.

Babá wá thāansi yaara'-siruu kúu' pébu ná si nanu ọ hanna kí yóoma yábdíyi wá bée'. Ọ dukirá thāansé hīini bú. Tóorá Babára jímma kónŋi í khoo yé heŋ.

Babá wá hanna dé tooma dákpágá ná mínú tē.

th th Th
Abiníi donni Babá wá thāansa.

a ɪ ʊ i ɛ o e u ɔ

n b h ' r m t k kh y w s d p ŋ ɲ kp th

Thorimmo

p pɔ́ pónsũma pǎtí pébu níɪɪ

ŋ keŋ khũŋ doŋ níŋ heŋ kónŋ

ɲ kónɲi ɲímma ɲáa síŋɔ

kp kpaama kperbe sɔkpɔ kpeeyi

th thǎaŋ thɪya' thǎansɪɪ

p pónsūma
η hũη
ɲ pǎaɲánnɪ

kp kperee
th thǎansɪɾɪ

Téebé wá siira ma pónsūma. U tu kpaama tẽ sokpɔbi ná kperbi ná seri'ye. Kó'nni pǎ'né khuura Téebé wá siiri kpānaana. Ú pǎ'nni pǎ-tɪyaama tákɪrsa. U ye wórma tẽ boso. Tírá yeeɾɪ u wórɔɔ heri ú thǎansɪ wá bée' ya. Thon-uma níɾɪ pí heri ú thǎansɪra. U dé hemma ú thǎansɪɾɪ khũɪ. Ú mása Bákanna hemma tẽ tákɪrsa. Kó'nni pǎtí u ye heɲ weɾɪ, múnnáa u ye tɔɔ thǎansɪɾɪ yêe yóo. Téebé wá siira ma kpere ná sokpɔbe. Ú kpereera u khu thǎansɪra. Ú hanna dé sūmma tẽ sébéegɛ.

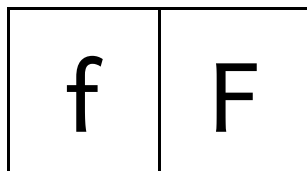
Werá Téebé wá sii pǎaɲáɲ-uma. Téebéra wónnɪ thɪya' Yékírí ĩ deɛ tí ú sii pǎaɲánnɪ weɾa.

Wǐbɛ hĩini Téebé thaabi wá dukira. Tírá yeeɾɪ pí dori wǐbosonsi naanni ĩ baa.

η _____
η heɲ thon-uma _____

ɲ _____
ɲ pǎaɲánnɪ ɲáa _____

31 Pǎḡḡ digbée ná kpɔɔ tɪkpɔ
mamamma

Hǎ á fonno' bikereebi sũmɪ huuse ya.

fonno'

fo

fí o fo ε fe υ fu a fa e fe
 fɔ fɔ' fo fú' fu fe fo fe fε fε fl fu fu'
 fɔ ɔɲ wɔ yɔ sɔ dɔ kɔ mɔ ɲe
 fe eɲ we ye se de ke me ɲa
 fo oɲ wo yo so do ko mo ɲe

ru
 fεeru

ru
 réeru
 fú'réeru

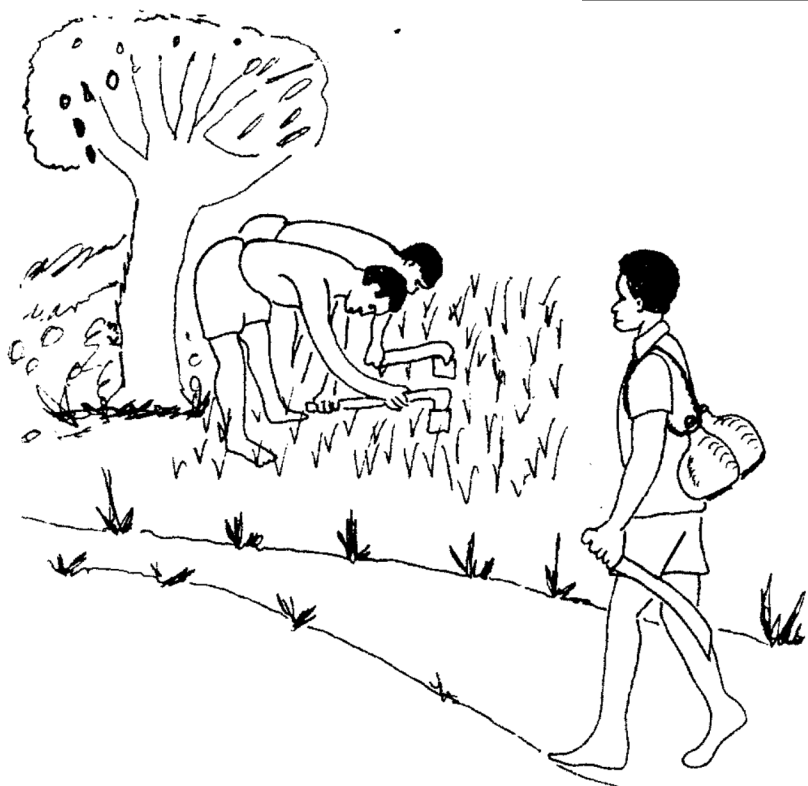
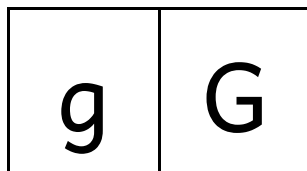
rii
 forii

Aforiyora ma bi títáa'ɪ ye úrâa fú' pí duki táyiyensiri me'. Fεε pātí táasɪ kónni wεrɪ, ú yaa khũ. Yóo-uma kɔɔɔɔ ũu fí nu wá the'rá wera. Aforiyo kókíɲ-urma fεeru púnínɲ khu bu ye pātí υ kha' υ sóo fú'réesɪrɪ wεrɪ ná khura bée dóomma. Aforiyo forii-urma fεeru ná tara.

Duki táasɪ yé'-sɪrɪ ye Aforiyora buu keri ú sɛbɪrɪ fεeru wa. U buu kennɪɲεε ú ná ú kāmɪrɪ wa. Aforiyóo kpānaana nu-mɔɔma ɿ dεε pātí υ fú'réeru khu wá bée' wera. U khɔɔɔ'ma thāansɪ, ye fεε úrí υ buu si ya ɿ dεε fú'réesírá.

f f
 foriisira fεeru

32 Páḡḡ digbée ná kpɔɔ ná íḡḡ
mamamma

Ná nuḡíḡ wá bée' sũḡ fergi bísāa' suḡḡ,
wúrípírá wónnḡ di ḡi kóḡ na.

fergi

ḡi

i gi ɔ go u gu e ge ɪ gi
gi go gu ge gi ge gu ga
go fo ɔŋ wo yo so tho ko
gi fi ɪŋ wi yi si thi ki
ga fa aŋ wa ya sa tha ka

Abini wá duki kpóri-gima.
Wílbura wónnɪ hã-ama boso.

Téebé wá siira ma pónsūma. Dɪsɪ wá bée' ɔ sūmma
suɔyɪ ná fergi bísāa' suɔga. ɔ sūmma súsuɔgi yé heŋ
thāansɪ tē. ɔ dé donɔgimma thāansɪ wá fāŋgi ye pí di
sóɔra. Fɛebu úrí ɔ sūni suɔgi kóŋ na, dé sébéɛge ɔ
sūnnɪ kóŋ. Pébu, ɔ ye fí fɛeburi wa.

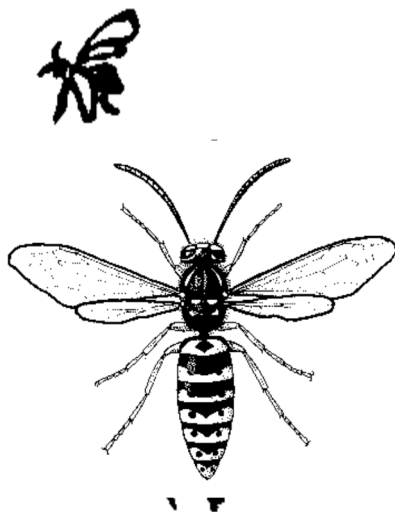
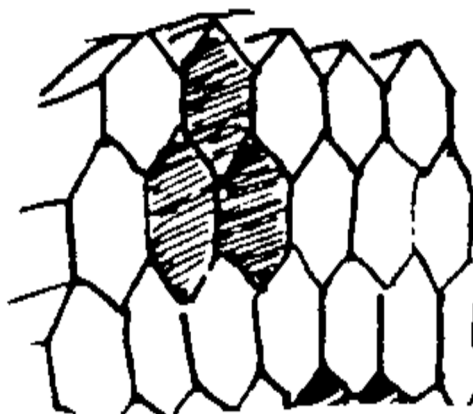
Ú sébéekhāmarguri kpóri-gima tákɪrsa. Téebé ná ɔ
biharɪɪ ná ú siirāa dé sébéesūmɪsɪra. Fɛeburi
sébéɛgɪra ɔ ba donɔŋ kóŋ yé di fergi bísāa' suɔgi ná
só tátɔɔsɪra.

Ná a sūŋ tátɔɔ sū haabɪŋ werɪ sɪ téfín-ama, ye á
foriisirá nugu á haabín sóo khāmarsūmɪsɪra.

g c c j j g g
suɔga fergi

33 Pǎaŋi digbée ná kpoo ísǎa'
mamamma

ph	Ph
----	----

Ná mu dóonj támáboro'so ye mu wêe kɔrsɪŋ
na, phǎpêe sũu mu.

phǎpa

phǎ

ph

o pho ε phε ã phã e phe ĩ phĩ ĩ phĩ ũ phũ

pe phε pe phe pa pha po pho

ri
ri'ri
phori'ri

bu
ribu
phe'ribu
pũmphe'ribu

be
phebe
remphebe
pheremphebe

Nanna ya-uma ú sébéekhanne feeburi khũi, pébu ti ma phori'ri wá kharɔ. Ná u yaa tí khũi wã, kí ba kuru wa. Fergi bíśãa' wáge u ba sũh. U sũmma tẽ súsgu ná suuga. Nannana déegéma tákursi, tírá yeeri ú foriyoo. Ú khāmargi kpóri-gima ye kháte ná kíríu ná ú foriisira ba nugya. Tóɔrá Nannana dongimma ú súsgu ná ú suugi wá fānga. U khorɔ'ma tátɔɔ sũ haabuŋ wera.

Nannana déegéma ye ná u khũni ú bú hũh isengi tákursi wa, pébu, pũmphe'ribu ná phǎpé hĩini ú dukira. Phǎpé sũnu Nanna wá bi títáa'uru feeri khāmargirá, pébu, úrá wónnĩ sũnnε ja dé u phemma tánŋu yé kí níh pheremphebe.

Ph

Phǎpé Phemma

Pheremphebi ná phǎpe u jaanu.

34 Páṣṣi digbée ná kpɔɔ ná íjǐ'
mamamma

gb	Gb
----	----

Gbénnéwǎkɪ wá dimina tǎfíjǐ ǐ tarɪ gbénné wá
thĩna.

gbénné
gbé

gb

e gbe a gba o gbo ε gbe
 gbe gbé gba gbaa gbǎa gbo gbó gbe
 gbe kpe ne ge ke fe be
 gba kpa na ga ka fa ba

róo
 gbóróo
 khĩngbóróo

na
 nana
 gboonana

gi
 gbǎagi

Abini ná ú mása Bákarí déeri yasa khĩngbóróo wá the'. Thĩngbórhagêe bú yasará. Abini ná ú másara ba kǎ'-púma gbénné ĩ kí bu gbénnéwǎki kí di. Búnáa nuhapura ba kí bee gbénnéwǎkura. Abini wá hanna don-gima yábgɔ. Bákarí ná ú mása Abinna nuuma tákursa; pi hemma kpoogo. Kháte ná fergee úkpo, pi ba tɔɔma gboona bú tábaburá.

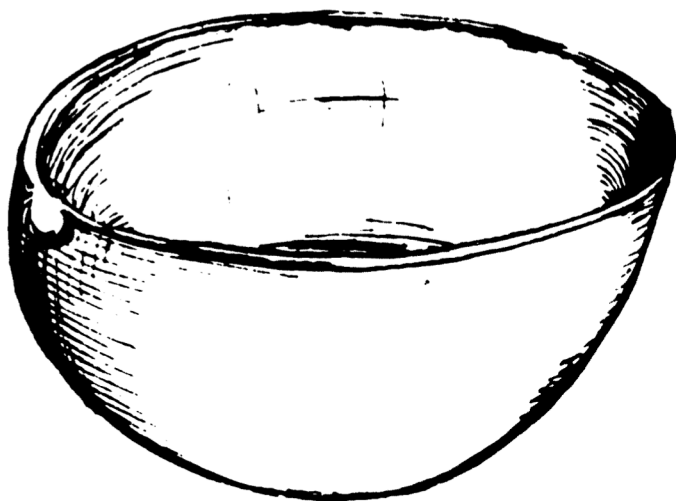
Naan pātí pi ye heɲ weri, Bákan ná jǎa gbǎagi, ú yísi ú másará baa pi khuu gi. Naanni Abini heɲ-urma tábabu digbéemá'níkpo ye Bákan ná heri digbéemá'nísǎa'. Nípi wá bêe' kũmma kha' pí gboonana ba sa ĩ deɛ pātí khaanni kinni wera. Tóɔrá pi dé phemma gbénnée wá fǎngi ĩ khũɲ ú. Abini ná Bákan na sũmdébe.

Gb g b gb Gb

 Gbénnéena nuuma núume.

35 Πάτη digbée ná kpɔɔ ná
ímówáá' mamamma

ηm	ηm
----	----

Khũlu nípa ya wírí'ma oηηmáhɔ.

oηηmáhɔ

oηηmáh

ηmáh

ηm

a ημα ι ημι ú ημύ

ημα' ημάη ημάν

na ma ημα ni mi ημι nu mu ημου

na
ηmana
núηmana

nu
ĩnu
ηημα'ĩnu
kpéηημα'ĩnu
dékpéηημα'ĩnu

na
naana
ηmanaana
tǎηηmanaana
níntǎηηmanaana

Bikerεεbi bam-burma.

Нарι yóo-birma yábgo.

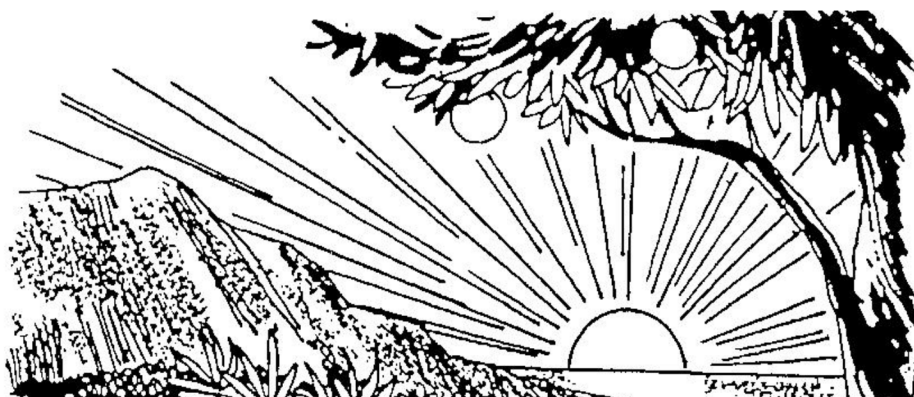
Aforiyo wá khĩnuuna ma núηmana. о khu Aforiyo ná ú khĩnu kennεε-burma phori'ri wá kharɔ, ú khĩnuná tege. Aforiyorá sũɔɔ ú ná kheε oηηmángi ú yee bú yɔ'mi ĩ wírísáa-u koonanno. Khuru-uri tısıraama ú desıri ye yaa tısıraa ú dékpéηημα'ĩnu ye tũmá u tısi' ú thagıra. Ú khĩnu wá níntǎηηmanaana ye hũuma fıηgi, Aforiyorá tıkirée gi. Mú u wırı'ruu sóo weıri, ú yee koonanni koonantágırá ye yee ú khĩnuuı táasa. Fεeri pũnıη khurá Aforiyo wırı'rı ú khĩnuuna. Aforiyorâa fıú' ú khĩnu wá táyiyensira.

ηm

ηm Aforiyo khe-uma oηηmángi ĩ
yee bú yɔ'mɔ.

36 Páani digbée ná kpɔɔ ná
má'níkpo mamamma

c	C
z	Z

Naanni tí khubinne ye zãa weri, tíra u banni.

zãa

z

cu' ca' có cɔɔ cɔ̃ɔ

zãa zãl zãl

mɔ
yɔ'mɔ
fĩɣɔ'mɔ

rɛ́ɛ
kírɛ́ɛ
yékírɛ́ɛ

gé
dugé

Naannɪ tɪ khubinna ye zãa werɪ, námé sũu Abini dékpéhɛma'nná tũ déyoo zãl zãl. Mú u sũunuu ú haabura yóo pí ná yárɔɔ.

Kí dugé yékírɛ́ɛ ú seeriye ú másaburi kha' námé sũunɪ ma naannɪ tũ ye dé ma zãl zãl. Pírá kha' námɔ cɔ̃ɔ ? Ú kha' iiyoo dé oɣɛmáɣɛ ma ye béɛ khe ú kǎní má dékpéhɛma'nná tũ sũu ma. Pũmphe'ribêɛ ye tarɪ, tírá yeeri ma ɣáa námínɪ wã. Ye kha' námína nunní tarɪ phãpɪ kpɔɔɔɔ! Ye kha' mú u sũunɪ ma, má ɣíntǎɣɛmanaanâa hũu fĩɣɔ'mɔ. Ná námɛ sũu mu, ye mú ɣáa pheremphebi, mú wónní níɣ bi ya.

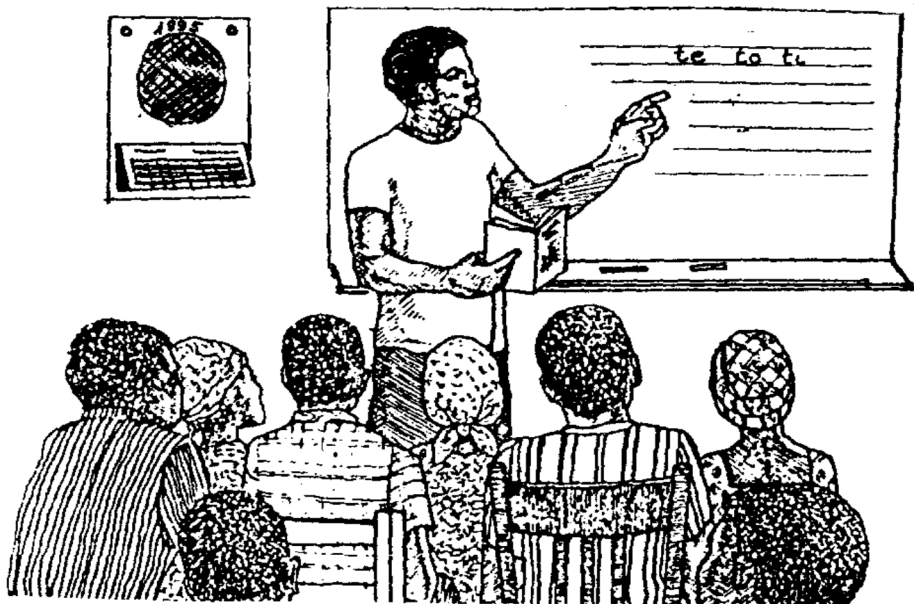
Z

Z Khubinna ma zãa.

C Biira bamma cɔ̃ɔ ?

37 Páṣṣi digbée ná kpɔɔ ná
má'níṣo mamamma

v	l	j
V	L	J

ĩ kórgi Jǎvíyé ĩ ná naṣ Ávíríli, a wónní bu
waati ĩ mamaṣ seḅe.

Jǎvíyé

Jǎ

Ávíríli

vi li

v

l

j

j	Jǎ	Jǎvíyé	Jeedí	Jǒwě	Jíyé
v	Févíríyé	Vǎntírádí	Núvǎmburu	Véróníki	
l	Léndí	Ávíríli	Alé	Élízábétu	

Dimási, Léndí, Márdí, Mérkérédí, Jeedí, Vǎntírádí, Sámédí

Jǎvíyé, Févíríyé, Mársu, Ávíríli, Mě, Jǒwě, Jíyé, Úti,
Sépítǎmburu, Ókítǒǒmburu, Núvǎmburu, Désǎmburu

Aforiyora fú'réema Léndí wóo Léndí. Fεε Léndí fú'rée-
uma kǒŋ. Ú ná ú khĩnu títǎa'írá fú'réeɾu. Úra ma
núŋmana. Fú'-uma pí duki tásu wá bēε'. Pǎtí pí fú'réeɾu
kǒŋ fεεɾu wεɾu, tǐrá yεɾu Aforiyo wá khĩnuuna buu
kennuɾεε wǎ. Jǎvíyé fergeerá pí fú'réeɾá.

Tǒǒrá Dimási Aforiyora ku' í donŋiŋ koonǎŋ. U dé
yeema koonannu onŋmánŋǒ í kí donŋiŋ. Fεεɾu pǎtí
Aforiyora ye yóo yǎbgírǎ wεɾu, ú ɲǎa gbǎaɣi khĩnnǎ, ú
yísu Abiníi baa ba khuu ɣu.

Dusu wá bēε' Aforiyo wá siira sūmma fergi bísǎa'
suuga. Kíra haabíŋ namma. Aforiyo wá siira khǒǒ'ma
tátǒǒ sūu haabuŋ wεra.

j J	j	J	Jǎ
v V	v	V	Véróníki
l L	l	L	Alé

a ɪ u i ɛ o e u ɔ
n b h ' r m t k kh y w s d p ŋ ɲ kp th
f g ph gb ŋm c z v l j

Thorimmo

f	fí	fonno'	fergi	fǎŋɪ	fɛɛbu
g	suuga	doŋ-gima	khǎmargɪ		
ph	phǎpé	pemma	phori'ri		
gb	gbénnéwǎkɪ	gboona	gbǎagɪ		
ŋm	dékpénŋma'na	ɲíntǎŋŋmana			
c	ca'	cu	cɔɔ	côɔ	có
z	zǎa	zǎɪ			
v	Vǎtíradí	Ávíríli			
l	Ávíríli	Élízabétɪ			
j	Jǎvíyé	Jǎ			

Téebéra béε sūmma khāmarga. U ba hemma tábabı í tɔɔ bú gboona yé kǎ' gbénné. Téebé wá khāmargırá nuhapıra ba ná kí beε thīngbórgi ná gbénnéwǎkırá. Téebé wá harı Ğɔkırara ma núŋmana. U ba phemma táŋɣı í kǎmı' tamáti yé tɔɔ mínı tē.

Téebé ná ú bibira ba sūmma fergi bısāa' suugı ná súsuga. Ná suugıra buu khıibi digbéemá'níkpo, kı namma.

Téebéra ba domma bosonsi í níŋ púmphe'rıbi ú dukirá. Ú harı Ğɔkırara hāma ūu wírı' oŋɣmángɔ. Téebé wá bi títáa'ıra khɔɔ'ma í níŋ pheremphebi yé phen táŋɣa. ɔ khu ú bāa phen táŋɣı ú ná ú khīnuııı, námé sūu ú khīnuına. Úrá kha' u horo', phǎpé sūu úrı tē. Ná fīŋɔ'mε ku' Téebé wá bii wá jíntǎŋɣmanaaná, u tíkım-bima dékpéŋɣma'ne. Téebé dé-uma tē yasa nukéenná.

Téebé ná ú harı ná ú bibira ma sūmdébe. Pírāa doŋgiŋ súsugı ná suugııı nuúná. Fεεburı pı ba haabıŋ kókımma pí khāmarsūmıııra.

Í tĩ'neε í buka' kó píngín gí déeri wera

Kó pńgínj gí déeri wera

Dówpénni, Jűwě wá khuibi 15, 2016 dıga

Dówpénni kónghembi wá wóɔkhuıubé pńgínni Dówpénni Jűwě wá khuibi 15, 2016 dıgırá kó táhugo ı keri kónsũmıı wá mıına. Ú khuıra yema Vántıradı.

Nı' pıı ye fı kı pńgínjgırá werı, pırá déeri Abınáa, Ǿkırāa, Ĩni, Nanna, Abini, Bákarı ná Téebé.

Pńgım-bırma ı keri pátı sũmıı déeri kó'nni werı ye yaa keri tē dónj mı pı ba dé feebu wá sũmıı yóo sı wera. Ǿkırāarāa nuhapı wá wóɔkhuııraara. Úrāa ba tēfıı pó hapıı pı heı kónjına.

Nuhapıra sē'ma kha' kóntɔɔ tí pı tɔɔrı kó'nni werı, tı kırāa wa. Dé kóntāmaı pı ba heı feebura. Tırá yeeri Ǿkırāa thaabırá pńgırée dé pı keı sı. Pı ba domma kóntāmaı feeburı ı hā nuhapıı pı heı. Pı ba sũmma khaanni sóo yé tũmá pı heı.

Pı ba sē'ma nuhapı wá bē' ku' ı dé kónsũmıııı kpoogo. Nuhapı ná pı bibi wá bē' ba ku'ma ı dé kónsũmıııa. Pı ba domma súsugı ná mıńıı ná tamátı pı ɔɔ ı dé kónsũmıııa. Pı ba sũmma sébéegı tē.

Kókım-bırma pńgínjgıııı pńńıkhı bu ı ba sóo khuıpúrgo.

Kpɪɪ kpekpesi ná kpɪɪ sũṇiga

1. Mí sii ná mí níṇáá wêe baṇ, mi tuu ú mi thukin na.
2. Isembore horo' kaa kpáarée.
3. Mí sii wá fɛṇgbée sóori ã ba ye fɛṇgbɛ phe' tíkpo.
4. Sɔɔ-mɪni mí sɔɔri ã ná thĩĩnee ni tãṇise.
5. Pǎtí a yóori wũugírǎ wɛri, máa kha'ri mu ba sɛɛ'?
6. Mí sǐi berɛṇ bíṣǎa'no, úkporá huu, pínɔna wórɔɔ yêe di ya.
7. Yóo-mini khurɪkharɔ pí hǎa mi tébi mi tuu ú wóɔri ná ú kpānaa wǎ.
8. Kho kpekpebee si'ri kho sũnaa.
9. Karɪwũndénni sǎnni minije sɪrga.

Khargi ná Titánthebe wá míja

Titánthebéé wáará ɔ khu bu tángɔ. Ʋ wórɔɔ wêe ku' wa. Ʋ di ya, Ʋ jú wã. Múnnáa ure bú. Ī mǎkírǎ ná khargi úra Ʋ mimmo ĩ ba núu titánthebeé wá fuvunna. Ʋ sũuno ĩ yówo. Mú Ʋ nannu tángiri weri, Ʋ hãa Ʋ di'ne titánthebeeri kha' Ʋ kó' ri má kusigoo-u. Titánthebeerǎ kórí khargi wá di'nni Ʋ yárí kusigoo-u tángírǎ. Mú Ʋ ku'ri sóo weri, Ʋ kha' ye Ʋ jǎa ma jaa? Khargirǎ kha' mún ? Ʋ kha' Ʋ jǎa ná ma kpeseé yaa ? Dé khargira ma khɔɔ yé kpɔɔ. Ye kha' má séyɔɔ wa dé má khu bísǎa'nôu mé'ni ná ma dii mílini wã. Pũ fi fí yêe dé'rée.

Sírí bu pure ĩ mǎkírǎ ná bore banj. Mú úrí bannu ba jǎa bi débínnǎ, Ʋ púgí bi kha' péé buuri bii ? Khargirǎ kha' bam-manu ba jǎa-uma ná Ʋ wǎa tángɔ Ʋ wónnǐ ku' wa, má khoroo, Ʋ kha' mana Ʋ písí khɔɔ waa. Tí khannǎ bonná kha' khargira kpǎa núnuvunne dé mana khǎa sírí bu wa. Dé úrí khargirǎ wónnǐ yǎnj titánthebeé Ʋ di'ne ĩ kusigoo wa. Titánthebeerǎ kha' míjǎnnu. Bonná kha' ná múnnáa-Ʋ titánthebeera sũnj tángírǎ ye khargirǎ yárɔɔ Ʋ di'ne ĩ kusigoo-u má jǎa yé tũmǎ ma kpikɛj pí seeréé hã bi Ʋ. Titánthebeé mú pí ĩ sũuno bú tángírǎ.

Bonnǎ kha' ná khargira bee Ʋ thagi, Ʋ tari yé séyɔɔ bú. Tí khannǎ khargi buuri Ʋ págiri ĩ tara.

Tírǎ yeeri pí kha' ná níne dée mu mǐkiriye, hã mú písígôo pĩlini wã.

Kǎa tábiye / L'alphabet kaansa

a A	abini	p P	pǎ'na
b B	babá	r	Bákari
c C	côɔ	s S	sũmisa
d D	duko	t T	tamátí
e E	ferge	u U	táhuro
ε Ε	sébέεγε	υ Υ	hu'ra
f F	aforiyo	v V	Vǎntíradí
g G	suuga	w W	wírí'ma
h H	hara	y Y	yasa
' '	ba'ra	z Z	zǎa
i I	biye		
ι Ι	bu'ra	gb Gb	gbénné
j J	Jǎvíyé	kh Kh	khĩnna
k K	kǎκεεεε	kp Kp	kpere
l L	Ávíríli	ηm	oηηmángga
m M	mínna	ph Ph	pheremphee
n N	náa	th Th	thǎansa
η Η	donjimmo		
η Η	jímme		
o O	kónηo		
ɔ Ɔ	Ǿkura		

